

marmorja in po zidovju se *bodo* vile rože iz suhega zlatá. Kdor *bo* stopil preko tega praga, mu *bodo* objeli dušo čudoviti vonji; srce mu *bo* zaspalo v sladkih sanjah in želel si ne *bo* ničesar več.« (ZD VIII, 225.)

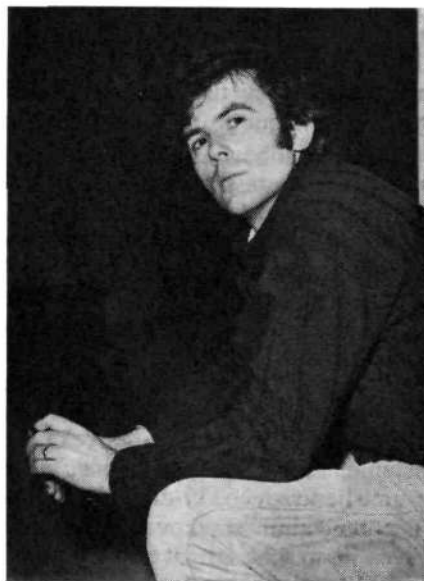
Končali smo. Približali smo se meji, ki loči Cankarjevo zgodnje pripovedništvo od njegove dozorele, umetniško dognane proze naslednjih let, polne novih stilnih odtenkov in izvirnih oblikovnih zamisli, in se ob njej ustavili. Tu se raziskovalcu odpró nova obzorja, še zanimivejša od prejšnjih. Toda nič, kar smo doslej ugotovili, ni bilo zaman. Le zakaj neki, ko si brez dognanj, ki smo jih navedli, ne moremo prav razložiti ne pisateljevega razvoja ne vsega drugega, kar ga je usmerjalo in spodbujalo: od načelnih idejnih spoznanj do estetskih stilnih odločitev, še zlasti ne njegove impresionistično-symbolistične pripovedne govornice, ki se je po letu 1900 do kraja dogradila in izkristalizirala. Marsičesa se nismo niti dotaknili, a že to, kar je pred nami, dovolj nazorno potrjuje, kako zelo je bil Cankar umetniško rahločuten in kako si je neprestano prizadeval, da bi bil kar se da neposreden, živ in prirečljiv.

HRIBI SO OBRT

Tomaž Šalamun

Tomaž Šalamun (rojen 1941 v Zagrebu) je 1965 diplomiral na oddelku za umetnostno zgodovino filozofske fakultete v Ljubljani. Zdaj živi kot svoboden umetnik.

Že prvi Šalamunov pesniški nastop v *Perspektivah* 1963/64 je bil za slovenske razmere agresivno avantgarden in glede na svoj kontradiktoren odmev v javnosti tudi dovolj hrupen. Bilo je očito — in ves poznejši razvoj je to samo potrdil — da je s Šalamunom stopila v slovensko poezijo nova generacija, ki se je od vseh dotedanjih najdlje odtrgala od tradicije, kolikor jo sploh še občuti, saj jo s svojo pesniško dejavnostjo in zelo razvejano in številno publicistiko hote in programsko negira. Tako se Šalamuna držita že od vsega začetka sloves in teža utemeljitelja najnovejšega obdobja v slovenski sodobni poeziji, je nemara edini pesnik svoje generacije, ki si je že s svojim prvim nastopom izsilil priznanje kritike, za mnoge svoje vrstnike in še

zlasti mlajše pa je postal vzor, saj njegove posnemovavce srečujemo med mladimi in najmlajšimi domala na vsakem koraku.

Svojo prvo zbirko, Poker, je Šalamun izdal 1966, drugo, Namen pelerine, pa dve leti kasneje. Kot predstavnik skrajne avantgarde je segel tudi na likovno področje, večkrat je že tudi razstavljal. Osnovna poteza Šalamunove poezije je neobvezna igra, ki postane v določenih miselnih in metaforičnih zvezah prav zaradi te neobveznosti izzivalna, od tod morda njena nepričakovana odmevnost.

kdo je okradel abdela melehnouteta
 prišel je vodnar imel je zatisnjene oči
 ni mižal ni uporabljal sile
 dihal je s svetlim plaščem in žarečimi očmi
 slišal se je grom padale so prve kaplje
 kdo je ukradel njegovo pot
 češarki so bili drug pri drugem
 janjček je bil gol, ocvrt
 dišal je po mivki in belem papirju
 za zidovi so ribe črte se obračajo
 mislil sem na plato okrog in okrog je bil strm prepad
 roko sem pripravljn držati ravno

*

Palurji, komiji, dobro misleča deca, vse vas
 ljubim. Trdni so principi hroščev. Kljun na
 kljun. Bat na bat. Papige so domače.
 In tako so tekle reke. In tako je praskala
 sol. In tako je vzhajalo sonce Hanna Arndt.
 Mama je menjavala rokavice. Krajšala je gumico.
 Za marmelado smo vkuhavali breskve v jeseni.
 In ti, moj preužitek, mi jačaš kosti? Roke
 in meso imaš trhle. Pravi zimzelen, kdo bo
 preživel, gospa švalba. O runo, flanela, dračje,
 mehke osti! Pava vidim. V pavu noč. V noči
 škarje. V mrazu želve.
 Dan je načet. Tvoj sem.
 V temni noči temen hrt. V pesku ob Savi razločne
 stopinje.
 V železnem vlaku kalužna gospa. V mojem jeziku
 kaplja v morje.
 V vojski dril, v Poljakih trohnenje. V soncu osa,
 na mizi prt.
 V brezi šotor, v šotoru srna. V kamenju škržat,
 na polju geometrija.

*

Prodan si. Reke lakirajo grobove.
 Od norosti se vali dim. Zapri usta.
 Tébe so porušene. Tebe molim, okretnost.
 Koruza cvrči. Jabolka se kotalijo.
 Komurkoli paša, ovcam za pod zob.
 Ena in ena je sedem kraljev. Roka
 na vrhu je plamen neba. Klas.
 Rob je določen. Sneg je zarisan.
 Kruh je bron. Klati se. Umri. Poljubi mak.
 Prva vseh črnih rok je tvoja.

*

zapri okno, moj genij ne trpi zraka
 rože sviloprejke ližejo krom
 svetloba je cenzuriran status
 tema jaha konja, razje paličje

vse kovine dišijo po barvi
 vse kar je infantilno pripnem na rob
 zlato ne bo nikoli ob zlato
 prekríto bo prekríto z brezvetrjem

o kontrola, uničujoči borci prednosti
 zima leži v dvorcu, banda pavjih trakov
 blendaš lahko reflektor
 skrilo v tabernaklju, zavezan pramen hrust

enakonočje sončnica, cedi se dotik
 jagode so rdeče, falanga ruši piramido
 morje je prebarvano, para reže mak
 kopalci se drsajo, zapičena je zgodovina

*

Vse potonike pridejo do svojega konca, tiger.
 Sloj breskev so centurioni. Utri dlani pot.
 Cezar s kruhom pripetim na sol. Jedel sem
 polivinil, da bi utrnil moč. Prste sem
 drobil, da bi slišal opombe. Polival sem
 mešičke, da bi videl dušo. Šotori so se vneli.
 Spi poreklo. Nosnice so rumene.
 Morje in nebo je zluščen princip.
 Krogle so sklonjene.

*

halucinacije, drobno buržoazno vrtičkanje
 mezdno plačevanje mimikrije sveta
 liščki otroci gajbice vlaki entropije
 meso je meso bogu govorim jabolka so zamrla

red otava plakati kjer piše občni zbor
 morje luskine vrata v zemljo
 vzdržujem iluzijo da je drevo večje kot kamen
 da je morje bolj modro kot nebo

roke poglej te roke so ustvarile svet
 zdrgnjen od vlage blaženo potopljen
 kras. bodo črički? moč?
 meso je meso bogu govorim jabolka so zamrla

*

To so enostranske zadeve, dragi moj. Gozd šumi.
 To so razpoke mesarjev. Od obzorja do obzorja
 se posedajo steklena vlakna. Ovce na borzi,
 vršički se zvijajo. Gora je posekala drevo.
 Premog je razrukal inje. Sekretarji zalivajo
 vrtnice. Bog fuka ovčke.

Ko ti bo veter pihal v prsi, ne boš vedel za
 dež. Ko se bo gramoz valil s kamiona, ne boš
 vedel kaj so domačini. Staroselcem riši korelat.
 Bog gleda rute s pikami.

*

vsa povelja vse rože so mlačne
 imeli bomo most biskvit ribnik
 mrzel tuš trdno profilirano zemljo
 zbit prah razredčen Krim

na jugu so petrinje kupi lesa
 špranje za gladek kruh beračev
 lomi zvezde postaven imperialist
 drhal ima na trebuhu pivnike

železo se razteza in krči stekli psi
 vem vse. ontična ravnina je civilizacija
 spi ne imenuj dreves
 vem vse. hribi so obrt

deske so izmišljotina meč je prost
 vem vse. ceste so strašne po nedolžnosti
 to kar je tukaj prikazano naj služi kot opomin
 drhal ima na trebuhu pivnike